

ד.ל.

פ ר ו ט ו ק ו ל מט' 17/ב

מיליבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
התקיימה ביום ב', יז' בשבט תשי"ג-2.2.53 בטעה 11.45.

- הסתמפו: ס. אונא - היו"ר
 ב. אזניה
 ע. אסף
 י. בר-יהודה
 ד. בר-רב-האי
 י. הררי
 ז. ורהפטיג
 ע. סימון
 י. קליבנוב
 ח. רובין
 ד. סרף
 י. ספירא

- בעדרו: ע. איכילוב
 ב. אבניאל
 י. בדר
 ד. בסתוני
 א. דולטס
 ב. חת
 ת. טובי
 ק. כחה
 ק. לוז
 ב. טסון
 א. תבורי

- מוזמנים: פ. רוזן - סר המשפטים
 ז. ורהפטיג - סגן-סר הדתות
 ח. כהן - היועץ המשפטי
 א. ידין - המטבה ליועץ המשפטי
 ה' גלזנד / היועץ המשפטי לעניני רבנות
 ה' ויינס - מסרד המשפטים

סדר-היום: סקירת סגן-סר הדתות על בתי-הדין הרבניים.

היו"ר ס. אונא: אנני פותח את הישיבה.

סקירת סגן-סר הדתות על בתי-הדין הרבניים.

היו"ר ס. אונא: לפני זמן רב החלטנו על כך שנשמע סקירה של סר הדתות על בתי-הדין הרבניים. הסקירה תימסר היום על-ידי סגן-סר הדתות.

ז. ורהפטיג: ביקשתי את ד"ר גלזנד, היועץ המשפטי לעניני רבנות במסרד הדתות, להסתמף בישיבה זו.

בתחיל בסקירה קצרה על מצב הענינים כיום. על סולחן הממשלה מונחת הצעת חוק בעניני השיפוט הרבני. אנני מקווה כי הצעה זאת תעבור בממשלה ותובא לכנסת, ואז יוכל להתקיים הדיון על הצד המשפטי של הבעיה. לכן לא ארחיב היום את הדיבור על כך.

דל.

ז. ורהפטיג: המצב החוקי הקיים הוא בהתאם למה שהיה בימי המנדט. הטיפול הרבני (ואני מדבר על הטיפול הרבני ולא על הטיפול הדתי) זבל בזמן האחרון מטלושה קטנים חוקיים, אשר נוצרו בעיקר על-ידי פסקי-דין של בתי-המשפט.

הקוטי הראשון: במסך תקופה מסוימת היו בתי-המשפט המחוזיים - שהם המבצעים - מעבירים הוצאה לפועל של פסקי-דין של בתי-הדין הרבניים בגלל חוסר אזרחות. היות ולא היה לנו חוק אזרחות, היו נופטים שטענו כי כל מי אינו אזרח מדינה זרה, הוא ממילא אזרח ישראל, אבל היו שטענו כי כל עוד אין חוק אזרחות, אין אזרחים במדינת ישראל. פסקו כי אין אזרחים במדינת ישראל. זה היה פסק-דין של השופט בקר, שהיה אז בראש-תורן של בית-המשפט המחוזי. הקוטי הזה סולק עם קבלת חוק האזרחות. לכן לא ארבה לדבר עליו, אם כי אני חושב שלא היה זה פסק-דין נכון.

הקוטי השני הוא בחוסר מינויים חוקיים. בתי-הדין א כיהנו בתורף בחירתם או מינויים על סמך תקנות כנסת ישראל. היו פעמים שמינויים כאלה לא נתקיימו כהוגן. עוד בימי מטלת המנדט הוצאו פקודות לאיסור המינויים הקודמים. הפקודה האחרונה היתה ב-1948. בזמן האחרון התחילו להופיע תלונות בפני בית-הדין הגבוה לצדק, וערעורים על פסקי-דין של בתי-דין אלה מתוך טענה כי הדינים לא נתמנו כחוק. גם הקוטי הזה סולק עם קבלת החוק על איסור מינויים. באותו חוק נקבעה הגבלה בזמן. אני מקווה כי גם הגבלה זו תסולק בקרוב. בכל אופן, גם הקוטי הזה סולק במה שנוגע לדיינים הטכניים כיום. עדין לא ברור מה יהיה בקשר למינויי דיינים להבא, אבל זה נוגע לחוק השפוט הרבני.

הקוטי השלישי, שעדין לא סולק, הוא התנאי של חברות בכנסת ישראל. ב"דבר המלך בסועצתו" אין זכר לדבר הזה. לפני כן היה ברור כי כל אדם שהוא בן דת משה הוא חבר בעדה היהודית ונתון לטיפול בתי-דין אלה. בשנת 1940 ניתן פסק-דין מנדטורי שנתן פירוש כזה: היות ואחרי כן הופיעו תקנות כנסת ישראל, בהן נקבע שיתנהל פסק כנסת ישראל ורק המופיע בו הוא חבר כנסת ישראל, הדין שרק מי שימו מופיע בפנקס הזה הוא חבר העדה היהודית. הטענה הנגדית היתה כי הפנקס הזה נוצר לצורך הטלת מסים וכדומה, והעדה היהודית זה מוטג יותר רחב; היות ותקנות כנסת ישראל אינן יכולות לשנות את החוק, והיות והחוק כולל כל בן העדה היהודית, ברור כי החוק צריך לחול על כל בן העדה היהודית. תחלוקת בענין זה נמשכת מאז שנת 1940. אמנם בימי מטלת המנדט, בגלל כוחו של התקדים, נהגנו לפי פסק-הדין משנת 1940, אבל הדבר מתעורר בבית-המשפט העליון, ובכמה פסקי-דין שלו הוא נתן דמו לכך שזוהי בעיה חשובה וכי צריך לדון בה. לפי הערכתי שהגבלה הזאת אינה חוקית. אך אין לדעת מה יפסוק בית-המשפט העליון בענין זה.

הקוטי הזה הוא היות אבן הנגף של בתי-הדין הרבניים בארץ, היות ורוב תושבי הארץ כיום לא היו חברי כנסת ישראל, אם מפני שהם עולים חדשים, אם מפני שנולדו אחרי הקמת המדינה או שהגיעו לגיל הבגרות לאחר הקמת המדינה, ואינם מופיעים בפנקס כנסת ישראל. הדבר הזה גורם סבל רב לחלק גדול של האוכלוסייה מכאן אותן תלונות שאנחנו שופעים בציבור בזמן האחרון. אני מקווה כי בהצעת חוק הטיפול הרבני, אשר תובא בקרוב לכנסת, הדבר הזה יוסדר, מסדר הדתות משה להסיר את המכסול הזה בדרך של צו, היות וחבורים היינו כי מבחינה משפטית יכול סר הדתות להסדיר את הענין הזה, כי כל תקנות כנסת ישראל הוצאו באופן כזה. לא קיבלנו לכך את הסכמת פסד המשפטים מטתי מיבות: הסיבה האחת היתה כי היו חפיקות משפטיים, והיועץ המשפטי סבור היה כי מבחינה משפטית יש לפקפק אם יש רשות לסר הדתות לעשות זאת. הסיבה השניה היתה כי מבחינה ציבורית הענין כה חשוב שאין להסדירו בדרך של צו אלא בדרך של חוק. הצעת החוק החדשה מסדירה את הבעיה הזאת.

ומן הצד החוקי אעבור לצד המעטי.

יש לנו כיום בארץ 15 בתי-דין רבניים (כלומר, 15 תרכבים ל בתי-דין רבניים) ובית-דין גדול לערעורים. בתי-דין אלה נמצאים בירושלים, בתל-אביב ויפו, בחיפה, ברחובות, בצפת, בטבריה ובפתח-תקוה. מספרם: בירושלים שנים, בתל-אביב-יפו שבעה, בחיפה שנים, בפתח-תקוה שנים, ברחובות אחד, בצפת אחד ובטבריה אחד. לכל בתי-הדין האלה דרגה שונה. יש רק חלוקה אחת של בתי-דין אלה, והיא לפי הענין. פערים הגחולות ישנם בתי-דין המשפטים רק בעניני גיטיין.

ועדת החוקה, טוק וסמט
2.2.53
זקירת סגן-דיר הדמות על בתי-
הדין הרבניים.

רל.

ז. ורהטסיג: יז לבו סטטיסטיקה מפורטת על גילוי הנינים 1949, 1950, 1951, 1952.
הסטטיסטיקה משנת 1952 אינה מוילמת.

בשנת 1949 נפתחו 6045 תיקים, מהם נמסרו 4963, ו-1131 נמסרו תלויים ועומדים. בשנת 1950 נפתחו 9018 תיקים. מהם נמסרו 8635 ונשארו תלויים ועומדים 1514 (כולל אלה שנמסרו מהשנה הקודמת). בשנת 1951 הגיע מספר התיקים שנפתחו ל-10,300, מהם נמסרו 8588 ונשארו תלויים ועומדים 3236. בשנת 1952 נכנסו 12,305 תיקים, נמסרו 12,172 ונשארו תלויים ועומדים 3429. כלומר, בשנת 1952 הגענו למצב שנתבררו תיקים כמעט באותו מספר שנכנסו באותה שנה.

הפיגורים ברובם הם מקרי. הדורשים הרבה זמן, הדורשים בירור צומח. כלומר, אין כאן ענין אל חמת פירות.

אזר לבית-הדין הגדול לערעורים, שם המצב מבחינת הסדר העניינים הוא תמיד הקשה ביותר, מפני שלשם מגיעים העניינים החשובים ביותר, כאן יש לי מספרים רק על שנת 1949, 1950, 1951. ב-1949 נפתחו 87 תיקים, נמסרו 66 תיקים, נשארו 21 תיקים; ב-1950 נפתחו 154 תיקים, נמסרו 119 תיקים, נשארו 58 תיקים (יחד עם מה שנשא מהשנה הקודמת). ב-1951 נפתחו 195 תיקים, נמסרו 167 תיקים ונשארו 84 תיקים. על המצב ב-1952 עדין אין לי מספרים.

הסטטיסטיקה הזאת אפשר לדמות כל מ-1949 עד 1952 עלה מספר התיקים במי-הדין הרבניים ביותר מפני שנים.

מה הם העניינים המובאים בפני בתי-הדין הרבניים?
סטטיסטיקה לפי העניינים יש לי רק מהשנים 1949, 1950, 1951.

ב-1949 כל העניינים שהוגשו 6,045; ענייני איסוח, ניסואין, והיתר שהוגשו - 1,233, נמסרו 1,158 וטרם נמסרו 77; בענייני איסור הוגשו 88, נמסרו 88; בענייני ביטול הוגשו 22, נמסרו 21, טרם נמסרו - 1; בענייני שלוח בית הוגשו 291; נמסרו 210, טרם נמסרו 76; בענייני גירושין הוגשו 2,148; נמסרו 1,702; טרם נמסרו 473. בענייני מזונות הוגשו 860, נמסרו 617 וטרם נמסרו 247; חליצה הוגשו 78, נמסרו 65, טרם נמסרו 13; צוואות וירושות הוגשו 620, נמסרו 567, טרם נמסרו 57; אפוסטרופחות, הוגשו 58, נמסרו 58; אימוץ הוגשו 19, נמסרו 17, טרם נמסרו 2. גיור הוגשו 63, נמסרו 48, טרם נמסרו 15. הקדשות הוגשו 7, נמסרו 6, טרם נמסרו 1. בוררות הוגשו 558, נמסרו 396, טרם נמסרו 169.

ב-1950: ענייני איסוח, ניסואין והיתר הוגשו 1,544, נמסרו 1,463, טרם נמסרו 158; איסור הוגשו 102, נמסרו 98, טרם נמסרו 4; ביטול הוגשו 68, נמסרו 41, טרם נמסרו 28; שלוח-בית הוגשו 1,304, נמסרו 1,018, טרם נמסרו 362; גירושין הוגשו 3,801, נמסרו 717, טרם נמסרו 3801; מזונות הוגשו 603, נמסרו 713, טרם נמסרו 137; כתובה, הוגשו 30, נמסרו 23, טרם נמסרו 7; חליצה הוגשו 139, נמסרו 124, טרם נמסרו 28; צוואות וירושות הוגשו 552, נמסרו 463, טרם נמסרו 146; אפוסטרופחות הוגשו 34, נמסרו 31, טרם נמסרו 3. אימוץ הוגשו 25, נמסרו 20, טרם נמסרו 7. גיור הוגשו 102, נמסרו 78, טרם נמסרו 39. יוחסין והחזרת ילדים הוגשו 44, נמסרו 40, טרם נמסרו 4. בוררות הוגשו 735, נמסרו 710, טרם נמסרו 194; הקדשות הוגשו 19, נמסרו 12, טרם נמסרו 8.

ב-1951: ענייני איסוח, ניסואין, היתר ניסואין הוגשו 1,952, נמסרו 1,666, טרם נמסרו 444; איסור ניסואין הוגשו 636, נמסרו 528, טרם נמסרו 164; ביטול ניסואין הוגשו 125, נמסרו 88, טרם נמסרו 65; שלוח בית הוגשו 1,016, נמסרו 1,063, טרם נמסרו 315; גירושין הוגשו 4,114, נמסרו 3,221, טרם נמסרו 1,282; מזונות הוגשו 764, נמסרו 589, טרם נמסרו 312; כתובה הוגשו 11, נמסרו 17, טרם נמסרו 1; חליצה הוגשו 80, נמסרו 69, טרם נמסרו 39; צוואות וירושות הוגשו 469, נמסרו 452, טרם נמסרו 163; אפוסטרופחות הוגשו 61, נמסרו 60, טרם נמסרו 4; אימוץ הוגשו 35, נמסרו 33, טרם נמסרו 9; גיור הוגשו 116, נמסרו 55, טרם נמסרו 100; יוחסין והחזקת ילדים הוגשו 42, נמסרו 35, טרם נמסרו 11; הקדשות הוגשו 24, נמסרו 19, טרם נמסרו 13; בוררות וכו' הוגשו 835, נמסרו 693, טרם נמסרו 336.

ז. ורהפטיג: יש לציין במיוחד את ההגדלה המתמדת ובאופן יחסי ניכרת של מספטי הבוררות ט-558 עד 835 ב-1951, תופעה שיכולה להוכיח על התחבירות של בתי-הדין על הציבור.

בין העניינים שמסדר הדתות נתקל בהם וטיפול בהם יש לציין קודם כל את בעיית ההפרדה בין הרבנות והדיינות. כבר בתקופת הסנדט סבלנו מכך. אז אפיר היה להקים בתי-דין בכל מקום שישבו שלושה רבנים. "דבר תלך במועצתו" אינו מברר זאת כראוי. לפי פסקי-דין שנתקבלו, בית-הדין מהווים אותם שלושה רבנים אשר מועצת הרבנות הראשית מאשרת אותם כבית-דין. אבל מועצת הרבנות הראשית לא דרשה כל דיינים לתמוך רק לדיינים. נהוג היה כי רבני העיר שימסון גם רבנים וגם דיינים. עם קום המדינה, עם ריבוי מספר העניינים העומדים בבתי-דין אלה וכלל עם הסדרת העניינים במדינה, נראה היה לנו כי דבר זה אינו רצוי. הדיינים צריכים להתמסר אך ורק לדיינות. מטום כך הוחלט על הפרדה גמורה בין הרבנות והדיינות, פרט לרבנים הראשיים. ההפרדה הזאת אופסדה גם מטום כך שחלה גם הפרדה בתקציב. הרבנים מחזיקים על-ידי הטקוה בעזרת תקציב המסילה באופן יסר, כי הם מסמלים לא רק את אמתו טקוה סבו הם נמצאים. אך ההפרדה הזאת לא חלה על השלב העליון, על הרבנים הראשיים. הרבנים הראשיים, בכל מקום שיש בית-דין, מסמלים גם נשיאי בתי-הדין. גם נשיאי בתי-הדין הגדולים. בתל-אביב יפו, בחיפה, בפתח-תקוה, ברחובות, בצפת ובטבריה הרבנים המקומיים מסמלים גם בבית-הדין.

הבעיה הסניה שנתקלנו בה היתה בעיית גילם של דיינים. כל עד אין לנו חוק, אין הגבלה על הגיל. אבל היו דיינים רבים זקנים, והדבר לא היה לטובת הציבור. בירטלים העברנו לפנחיה שלושה דיינים זקנים, על מנת להכניס במקומם צעירים.

תקנות הדיון נתקבלו ופורסמו בזמן על-ידי הרבנות הראשית. היות ונתחדשו כמה בעיות והיות והעניין הזה דורש בדיקה ועיון מחדש, סינחה הרבנות הראשית בהסכמת מסדר הדתות ועזה לתעבור על תקנות הדיון. הוועדה הזאת עוברת כבר שלושת-רבעי שנה. אנו טקוה כי בקרוב היא תוציא את תקנות הדיון החדשות.

כמה הערות מעשיות בקשר לבתי-הדין. בתי-הדין סובלים מאוד מליקוים טכניים. הם סובלים היות ועד קום המדינה ותקופה מסוימת אחרי כן הם היו חלק בלתי נפרד של הרבנות והמועצה הדתית, והטקוה צד ומצומצם עד מאוד כיום. מסדר הדתות הקדיש תשומת לב רבה להיטיב את תנאי הדיור של בתי-הדין. הסתדלנו להוציא אותם, על מנת שלא יהיו יחד עם המועצות הדתיות. הדבר הצליח רק במקומות מסויימים. בצפת, בפתח-תקוה, ברחובות. לעופת זאת אנחנו נתקלים בקשיים גדולים בחיפה ובתל-אביב. בחיפה אנחנו מתקרבים למציאת פתרון. כן באנו לידי הסדר עם עיריית תל-אביב-יפו, לפיר יאפשרו להם הלוואה שתקציב הפיתוח כדי לקנות בית, על מנת למסור אותו בהסכרה לבית-הדין. העניין טרם נגמר. אנו טקוה כי הוא ייגמר בקרוב. בירטלים בעית הדיור היא קיה מאוד. כאן התחלנו בפעולה טרחיקת-לכת: בבנית בית הרבנות הראשית. בתכנית זאת יש טקוה לבתי-הדין הגדול לעדעוריה וגם לבתי-הדין הרבני במקום. אין לנו עדין סיכוי להסדר מססי קרוב של בעיה זו בירטלים.

קוטי המכביד עלינו במיוחד הוא ענין המסטום של עובדי בתי-הדין הרבניים. מסדר הדתות השקיע מאמצים רבים להסדיר את הצד האדמיניסטרטיבי של בתי-הדין. הדבר נוגע לפעולתו התקינה של בית-הדין. ונתקלנו בכך שהעובדים סובלים מחוסר הסדר של הבעיה הזאת. ישנם ביניהם כוחות טובים מאוד, אך המסטום שלהם אינו ברור. תקציב בתי-הדין מתכסה כולו על-ידי המסילה. מן הנכון היה שעובדי בתי-הדין יהיו עובדי המדינה, כמו הדיינים. עד היום טרם סודר הדבר הזה. זמן רב לא רצו להכיר בהם כעובדי המדינה, היות והענין התקציבי לא היה מסודר. בתקציב האחרון הכנחתם של בתי-הדין האלה כלולה בתקציב המדינה. חשבנו כי בזאת סודר הדבר, אבל נציבות הסנגרון דרשה החלטה נוספת של המסילה. אנו טקוה כי הענין יסודר. בינתיים העובדים סובלים, מקבלים את מסכורתם במאוחר. הדבר גורם לרוגז ולהרגשה שהם מקופחים. מצד סני חסדים להם גם ההיסגים הנוציאליים של עובדי המדינה, כמו, למשל, הסדר בשאלת הביטוח. לא רצו להכלילם בהסדר זה היות והמסטום שלהם אינו ברור.

אנו חייב הסבר בענין פירוחם פסקי-הדין והנמקתם. בדרך כלל בעיית הנימוקים קטורה בפונקציה של הערעור. לולא היתה אפשרות של ערעור, לא היה צורך בנימוקים. בעית הערעור היתה נתונה במחלוקת במספט העברי,

ועדת החוקים, חוק ומצוות
2.2.53
מקיבת זגן - יו הדתות על
בתי הדין הרבניים .

ז. ורהפטיג:

אבל זוהי גם בעיה טכנית כללית. יש גישה הרואה בערעור זלזול ביופס. ערעור פירושו מתן האפשרות להוכיח כי בית-הדין טעה. ואחרי הכל, מה הערובה שבית-הדין הטוב לא יטעה גם הוא? ואם תהיה מינסטנציה אליזית, הרי אין לדבר דוף. אך לעומת זאת יש האומרים כי ערעור צריך להיות כשיש בידי בית הדין זכות של כפייה, כשהוא יכול לכפות את פסק-דינו. כשבית הדין דן לפי בוררות, אין מקום לערעור. הקעיון הזה נכאז גם בשפט הכללי. הבוררים נבחרים מרצונם הטוב של האנשים, ואז אין מקום לערעור. לעומת זאת, כשיש לבית-הדין זכות כפייה, כשאדם נשפט על-ידו לפני שהוא יוכרח להיטפט על-ידו, צריך לתת לו הזדמנות נוספת לזכות בדין. בדיננו יודא, במיוחד כשישנו לבית-הדין אפשרות כפיית פסק-הדין, ידועה האפשרות של ערעור להלכה ולמעשה.

כשהוקמו בתי-הדין פה, היה דין ודגרים חריף באוגי היהדות התורנית עם להסכים או שלא להסכים לערעור. היה ויכוח שנמתיים בכך שהרבנים הראשיים והרב קוק בראשם הסכימו לכך מצריכה להיות מינסטנציה של ערעוריים. מרגע זה התחילה סאלה של הנפקת פסקי-הדין, כי הא בהא תליט. בתי-הדין לא רצו לנטק את פסקי-הדין שלהם. כמה בתי-דין לא היו שבעי-רצון סכך טיש מינסטנציה לערעוריים, כי בי דינא בתר בי דינא לא דייבי. הלב כאלה שראו בכך זילותא דבי-דינא. בקטר עם גישה זאת היה טאבק כבד בתוך בתי הדין. יש גם להביא בחשבון כי העניינים הפובאיים לפני בתי-הדין הם בעיקר ענייני אישות. זה נוגע לענייניה שהצדדים טעוניינים בזה שהרבנים לא יתפרסמו. בסכך דורות פסקי-הדין היו מתפרסמים בספרים של "שאלות ותשובות" שהדייגים היו מוציאיים. זה מופיע בלי שמות, ולא סמוך לדיון. אבל בעניינים קונקרטיים (בחלקם הם טטטיים גם גורה ספרותית לדיון בהלכה.) היה גם נוהג שללא אפשרות של ערעור, הרי לפני מתן פסק-הדין היו שואלים בית-הדין הגדול. הרבנות הראשית ובית-הדין הגדול לערעוריים דררו בכל חוקף שמהי הנסקה של פסקי-הדין על-ידי בתי-הדין המחוזיים. היו כבר עובדות שבטלו פסקי דין ושלחו בחזרה לפני שלא היתה הנסקה, כדי להכריע את הדייגים לנטק. אבל כשטין רצון לנטק, כותביי ומי ורות כדי לצאת ידי חובה. בזמן האחרון מנסקים את פסקי-הדין כשיש ערעור, והרבה פעמים גם כשאינן ערעור.

על פי רוב אין מפרסמים את הדייגים. את התובע או הנתבע דורשים זאת, נותביים לו את פסק-הדין. לבית-הדין הגדול לערעוריים ש צורת הנסקה שאינה כה טובת לאיש שאינו קרוב לספט התורה. הדייגים שלהם באים בצורה של חילופי דעות בכתב בין הדייגים. האחד כותב את הערותיו, מעביר אותן לשני, השני כותב את הערותיו ומעביר לשלישי, ואח"כ מוסקים הלכה. כמובן שמי שאינו סאוי בזה רואה בכך פלפולי הלכה ואינו מוצא את ידיו ואת דגליו. את גזר-הדין נותנים לפעמים בצירוף נימוקים קצרים. זה ענין של גישה. ישנה גישה האומרת כי פסקי-הדין צריכים להיות שטחיים וברורים, וישנה גישה לפיה פסקי-הדין הם מעטיקים, אבל סטובכים.

בתקופת הסכונן לחקר החוק העברי נעשה פסיון לאסוף ספר פסקי-דין של בית-הדין הגדול לערעוריים ולהמידתם בצורה שמהיה טובת לקורא הפסוט. יאז האוסף הראשון של פסקי-הדין. עמטיו מסדר הדמות יחד עם מסדר המטפטים מביינים כך שני של פסקי-דין עם הדייגים. בכרך הזה תהיה גם תוספת של פסקי-דין שניתנו על-ידי בתי-הדין המחוזיים, גם כאלה שערערו וגם כאלה שלא ערערו עליהם, בגלל הענין שבהם. את הקובץ השני יתקבל ברצון על-ידי הציבור, יתכן כי שבי המסדרים יראו בכך דחיפה להוצאת כרכים נוספים.

הרבה פעמים ישנן דעות מחולקות, והרוב סכריע. גם כאן אנחנו מתלבטים, כי לפי הדין אסור להביא לפני הצדדים את הדעות הנפרדות, כי לפניהם צריך להיות פסק-דין אחד. השאלה היא אם לא לפרסם בלל שהיתה דעה נפרדת, או לפרסם זאת בלי שם הדיון.

אנשים רבצם נרגזים על הפירזונ של פסקי-הדין, כי בענייני מישות גם בלי שמות א טר לדעת לחי זה נוגע. מכאן אי-הרצון להסך את הפירזונ של פסקי-הדין לתופעה קבועה. אם זה מתפרש כעבור זמן מה בקובץ, זה פחות מוגע מאשר אם זה מתפרסם באופן פרודי, סמוך לסקרה. (י. קליבנוב: קיבלתם תלונות מאנשים בענין זה? נדמה לי שזה ענין של דעה קדומה בסוב הרבנים). אינך יכול לדעת עד כמה זה מוגע. היו לנו סקרים הצדדים פנו וביקשו שהמטפט לא יתנהל באולם בית-הדין אלא בביתו הפרטי של הדיין. אלה עניינים עדיניים, וצריך להתחטב בכך.

דל.

ועדת החוקה, חוק ומשפט
2.2.53
סקירת סגן-שר הדתות על
בתי-הדין הרבניים.

ז. ורהפטיג: דומני כל לו הוטרו הקשיים שהזכרתי, יכול היה בית-הדין
להפוך למסד מנודר ויפה מאוד.

בית-הדין טובל היום מאוד סהתרוצות בין בית-הדין
לבית-המשפט. ברוף על כך חסר לבית הדין הכלי החשוב של מניעת בזיון בית-
המשפט. בית-הדין אינו מונן. ורוב העניינים הגדולים בו הם לפי טיבם כאלה שאין
להשליט בהם סדר גמור. (י. הרני: אין זה בארצות אחרות?) בכל הארצות כך.
אלה הם המספטים הממונים ביותר ומקנדליוזיים ביותר, ונדמה לי כי גישה
מטפחית יותר לענין הזה עוזרת מאוד. הגישה צריכה להיות כזאת שהדין נכנס
לפני ולפני הענין, ומשתדל להסכים שלום-בית.

היו"ר ט. הרני: אני מבין טיב רצון לקיים דיון. אני מניח כי נשתפק היום
בשאלות, ובקיים את הדיון בישיבה הבאה.

הצעת היו"ר בתקבלה.

י. בר-יהודה: אני מבין שאת הרבנים ואת הדיינים מסנה הרבנות הראשית.
האם ישנן תקנות קבועות הקובעות את מי אפשר ואת מי אי-
אפשר למנות?
לפני זמן קצר נתקלתי בשלט "עורך דין רבני". שאלתי מה זה.
אני רוצה לדעת אם ישנן תקנות קבועות למי מתקולמי אסור לתת רשיון כזה?

שמענו במקרה על פסקי-דין של בוררות. האם את התוספת
האוסרת כי פסקי-דין אלה הם פסקי-דין של בוררות מוסלמים אחר כך, כשעושים
את המסטיחטיקה, או שכאשר מופיעים בפני בית-הדין ישנו איזה סדר אשר לפיו
חייבים להודיע לצדדים כי באותם עניינים אינם חייבים להידיין בפני בתי-דין
אלה, וכי הם רשאים להידיין בפניו כבוררות או לבחור בדרך אחרת?

י. הרני: איר למערכת הערעורים, האם יש התנגדות לכך שבית-הדין
הגדול יהיה ערעור סופי לבית-הדין העליון של המדינה? האם
אין זה רצוי כי במינס נציה איזו שהיא תוכנס אחידות במערכת המספטיית? דבר
זה יכול היה לפתור את בעיית ההתרוצות. כשאנשים ידעו כי בסופו של דבר העניי-
ן יעבור לבית הדין העליון, הצדדים יחסו פחות מספס בפני בית הדין הרבני.

אני מבין שבמספטי בוררות הכוונה לפסקי-דין הצדדים חותמים
לפני כן על שטר בוררות. מדוע עוסקים בתי-דין אלה בבוררות? אם ירצו
לקיים מספס בוררות בבית-הדין הממוני, המופט יגיד: מה באתם אלי? תמצאו
בוררים. בזמן המנדט כל מערכת המספס שלא על-ידי מספס המדינה התנהלה דרך
הפתח הזה של מספטי בוררות. אבל ברגע יצאם בתי-דין, והם בתי-דין רבניים בלב
וכל עוד המדינה אינה דואגת לבוררים מן המוכן, למיטד של בוררות, לא מוכן
לי מדוע מטרד הדתות ובתי-הדין הרבניים בכלל עוסקים בבוררות. אם דבר זה
מוטר למספטיים, הוא צריך להיות מותר אולי בכל שלבי בית-המספס?

ח. רובין: מה הם היסודות החוקיים של מעמד מטרד הדתות כלפי בתי-הדין
הרבניים? בקר עם זה - מה הם אמצעי הפיקוח המספטיים להבטיח
כי היסודות בבתי-הדין יהיו היסודיים מתקבלים על הדעת? אני מבין כי מטרד
הדתות אינו יכול לחייב את המועצה הרבנית הראשית להפריד בין דיינים ורבנים,
אלא שזה ענין של השפעה, של לחץ, של סיכנוע.

האם מטרד הדתות מוכן לארגן חיסור של ועדת חוקה או של
ועדת מסנה של ועדת החוקה בתי הדין הרבניים, כדי שחברי הוועדה יוכלו לקבל
תמונה יותר מוטלפת על אופן העבודה במסדות אלה?

מהו היסוד החוקי להתקנת תקנות דיון על-ידי הרבנות
הראשית? האם המסכות הזאת אינה צריכה לעבור למטרד הדתות או למטרד המספטיים?

דל.

ועדת החוקה, חוק היסוד
2.2.53
סקירת חגן-יר הדתות על
בתי הדין הרבניים.

י. ספירא: בתוקף מה מתכוון דיינים, ובתוקף מה מספרים אתם?
העתונות בתפדת כי פוטרנו בלי יגוד דיינים של בית-
הדין העליון לערעוריה.

האם יבוא בכונות בתוך בתי-הדין הרבניים להחמק בסמכויות
ענייננו להם לפי החוק, ותפורת זאת ולא לנהוג בטיטה האילו סמכותם חלה על
כל העניינים הנמצאים בדיון?

מבני הרדי חגי כבין כי כוונתי יהיה צריכים להיטפט בענין
סדורים, כדי שפיר יהיה לבצע את פסק-הדין כהענין אינו בסמכותם של בתי-דין
אלה, סחתימים את הנבטיים על כתב בודרות. האם ישנה זכויות להבין כי הדבר
הזה אינו בסמכותם של בתי-דין אלה?

ר. גרי: סכיון שאין מבטרו יודעים אין סבירה ואין מספרים נרפטים
בבתי הדין הרבניים ומה הן ההגבלות הסוטלות ל הדיינים,
אני רוצה לשאול האם סדר הדתות עונה למביעת התערבותם של נופטי בתי-הדין
הדתיים בחיים הפוליטיים, הופעתם כצד, יסונו בטיחות של חרמות. הוונבני כי
דברים אלה מערערי את סעמדי של הנופטים כסופטים. אני רוצה לקבל תשובה לא
רק תיאורטית כי מה גם קונקרטיה. לפיכך: הרב הראשי, אוד מביאי בית-הדין הגבוה
לערעוריה, הרצוג, פירסם על לוחות הסודעות בירוסליים גילוי דעת הקורא
שלא להצביע אלא בעד חלק מן האזרחים, ופוסל את האחרים. הרב הראשי עוזיאל
כילס את דייני ירוסליים בראשותו, והם הוציאו גילוי דעת בכתב שהעמק סמנו בכצא
בידי, ובו גזרו על הסתמנות ושיחוף פעולה עם חלק אחד של האזרחים. זה היה אודי
הבחירות. זה אומר כי אם מתערבלי כאופן פעיל בעניינים שאין להם כל
בגיעה לדיון. אני שואל גם מה קיים סוסד שאפיר בפניו לתבוע דיון נופט בבית-הד
הגדול לאחריות על מעליה הנבינה הולמים את סעמדי של נופט בישראל. התנהגות
כזאת מצד הרבנים הרגיליים, כבר ידועה. אבל כסדבריה אלה נעשים על-ידי הרבני
הראשיים, אני רוצה לדעת אם סדר הדתות או איזו אינסטנציה אחרת מוחזים באמצעי
כדי להגן על סעמדי של בית הדין הרבני. את הנאלה הזאת אבי ספנה אל סר הדתות,
יתכן שכאשר נדון בכנות על התקציב, אשאל את סר המספטים מה הוא חרוב לעשות
כדי שנסיים אלה בתור עובדי המדינה לא ינצלו את סעמדי לעניינים שאינם קטורים
בתפקידם.

י. קלינגוב: הנני שואלים הם אחת מן הסמכויות האכסקלוסיביות של בתי-הדין
הרבניים. מהו הפצב החוקי והמעשי בענין זה? ב"דבר תלך
בסועצתו" כתוב כי ניסואים כמו בירוסליים, זוהי אחת הסמכויות האכסקלוסיביות של
בתי-הדין הרבניים. סטיליים מס על ניסואים. הייתי רוצה לדעת מהו ההסדר החוקי,
איזו אינסטנציה רוספת, איזו אינסטנציה מקבלת ססים, איזו אינסטנציה מאשרת
את הניסואים.

האם יש בבתי-הדין הרבניים ובבית-הדין הגדול תסומת לב והכרה
בכך שיש חסיבות לתקנות הדיון, אולי לא באותה דרגה כמו לחוק המטריאלי, אבל
שיש להן חסיבות ושיש לספור עליהן, וסאי-סמירה על תקנות אלה יכולה לנסט
עילה לערעור? יש לי רושם כי תקנות הדיון בטארו אות משה. אותה ועדה שסבר
הכנות ורהפטיג דיבר עליה, סדנה בתיקונים בטטח זה, תהיה ברכה לבטלה אם לא
תהיה הכרה בצורך בתקנות אלה. בלי תקנות דיון אין ספפט צודק.

היו"ר ס. אונא: תשובת חגן סר הדתות והדיון על סקירתו יתקיימו ביום
ב' הבא.